

UDC (УДК) 351.754.1(48)

Туз Назарій Дмитрович,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: tyznazar@i.ua
ORCID ID: 0000-0001-6317-6415

Шевців Михайло Богданович,

кандидат юридичних наук, доцент
заступник декана факультету № 3
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: sheva-misha@i.ua
ORCID ID: 0000-0003-0023-2197

РІЗНОВИДИ ТЕХНІКИ ЗАТРИМАННЯ ОКРЕМИХ ОСІБ, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ЗАСТОСОВАНІ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ВІДПОВІДНО ДО СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Анотація. Досліджено різновиди техніки затримання окремих осіб, які можуть бути застосовані поліцейськими відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час порушення порядку проведення масових заходів, оскільки доволі часто поліцейським у процесі проведення різних масових заходів треба протидіяти агресивній, протиправній поведінці, інколи із застосуванням насильства, для припинення яких потрібно вжити поліцейських заходів примусу. Застосування сили має обмежуватися мінімально необхідними діями, щоб забезпечити відновлення публічного порядку та безпеки.

Ключові поняття: різновиди техніки затримання, поліцейські, охорона публічного порядку і безпеки, затримання.

Tuz Nazarii,

PhD (Law),
Associate Professor of the
Tactical and Special Training Department,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: tyznazar@i.ua
ORCID ID: 0000-0001-6317-6415

Shevtsiv Mykhailo,

PhD (Law), Associate Professor,
Deputy Dean of the Faculty No. 3,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: sheva-misha@i.ua
ORCID ID: 0000-0003-0023-2197

INDIVIDUAL ARREST TECHNIQUES THAT CAN BE USED BY POLICE OFFICERS ACCORDING TO THE SCANDINAVIAN MODEL OF PUBLIC ORDER AND SECURITY DURING A PUBLIC EVENT VIOLATION

Abstract. The article examines the issues of detention of individuals who can be used in their professional activities by police officers following the Scandinavian model of public order and security

during violations of the order of mass events. Sometimes, during violations of the relevant mass events, police officers must counteract such conduct which violates certain rights and freedoms of others, which behave peacefully, calmly, in accordance with the clear rules provided for by national and international law. In some places, in order to stop the above-mentioned acts, the police are forced to apply, on legal grounds, coercive measures, which are provided by the Law of Ukraine "On the National Police". However, it must always be borne in mind that the right to peaceful assembly is a fundamental human right and the use of force must be kept to a minimum so as not to harm human life or health and to restore public order and safety.

Dialogue and conversation between police officers are important in detaining people who violate public order and security, as well as for those who are nearby during various types of gatherings. Here we need to understand the message, the reasons or motives for the detention, and, in general, the attempt to communicate and talk to the detainee.

Detention of persons, quite often, is an effective way to ensure the order of peaceful assemblies, to ensure the realization of citizens' rights to peaceful assemblies.

Detention can be carried out by personnel - police officers in uniform, and officers who perform their duties in ordinary, casual clothes.

Police officers often detain people for various types of offenses. The difference between ordinary detention and detention during demonstrations is in the presence of certain factors that need to be addressed.

Key concepts: detention techniques, police, protection of public order and security, detention.

DOI 10.32518/2617-4162-2021-2-107-112

Вступ

У Конституції України в статті 39 зазначено, що «громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» [1].

Питання щодо мирних зібрань є доволі актуальним і важливим, оскільки мирні зібрання є певним критерієм, за яким можна визначити рівень демократії в країні, та дієвим способом громадського контролю за відповідними інститутами публічної влади. Зібрання людей є засобом реалізації своїх прав, що передбачені чинним законодавством.

Важливі завдання у реалізації конституційного права громадян на мирні зібрання виконують працівники Національної поліції України, позаяк дотримання прав та свобод людини і громадянина є важливим принципом діяльності поліцейських і повинен бути в основі їхньої повсякденної діяльності.

Іноколи характер зібрання або склад його учасників може передбачати присутність деяких людей, яким потрібна особлива увага в ході здійснення ними фундаментального права на мирні зібрання. Якщо працівникам поліції необхідно припинити правопорушення, вони можуть застосувати силу та передбачені законом заходи примусу. Однак застосування сили

завжди має бути співрозмірним і має обмежуватися мінімально необхідними діями, що забезпечать відновлення порядку. За будь-яким застосуванням сили або використанням спеціальних засобів поліції мають одразу слідувати дії, спрямовані на деескалацію (як тільки ситуацію взято під контроль). Поліцейські, які задіяні для охорони публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян, завжди повинні мати різні варіанти тактики забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Приймаючи рішення про необхідність застосування сили, поліція завжди має пам'ятати про різноманіття учасників заходу і про диференційований підхід до різних груп у складі учасників зібрання. Не можна застосовувати силу проти мирних учасників зібрання, а також для розгону мирного зібрання, навіть якщо воно є незаконним чи надмірним, але не небезпечним втручанням у життя інших людей. Поліція завжди має зважати на те, що в разі застосування сили є ризик ескалації, що призведе до гірших наслідків [2, с. 107].

Вагоме значення при затриманні осіб, які порушують публічний порядок і безпеку, а також для тих, хто є поруч, під час проведення різних видів зібрань людей, має діалог і розмова поліцейських. Ідеться про повідомлення причин або мотивів затримання та про спробу поспілкуватися із затриманою особою.

Різновиди техніки затримання осіб під час порушення порядку проведення мирних зібрань громадян згідно із скандинавською моделлю вивчали у своїх працях О. Аданг, І. Чеппел, Е. Хендрікс, С. Джарман, А. Конце, М. Моргун, Ю. Йосипів, М. Московчук та ін.

Метою статті є визначення та характеристика різноманітних технік затримання осіб, які порушують публічний порядок і безпеку під час різних масових заходів, відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки.

1. Різновиди техніки затримання осіб

Затримання осіб доволі часто є дієвим способом забезпечення порядку проведення мирних зібрань, забезпечення реалізації прав громадян на мирні зібрання.

Затримання може здійснюватися і особовим складом – поліцейськими в уніформі, і співробітниками, які виконують свої повноваження у звичайному, повсякденному одязі.

Працівники поліції дуже часто здійснюють затримання осіб за вчинення різних правопорушень. Відмінність між звичайним затриманням і затриманням, що відбувається під час демонстрацій, полягає у наявності певних чинників, на які потрібно зважати. Погано сплановане та непрофесійно проведене затримання у недоречно/невдало обраний час може не тільки поставити поліцейських, які його здійснюють, у незручне становище або створити для них небезпеку, а й навіть спричинити негативні наслідки та ускладнити подальше проведення всієї операції, поставивши її під загрозу [3, с. 62].

Згідно із скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки в ході мирних зібрань громадян, є певні види техніки затримання осіб, які вчиняють правопорушення або порушують публічний порядок і безпеку, зокрема:

- затримання, яке здійснюється позаду особи;
- затримання, яке здійснюється спереду особи;
- розворот разом із затриманим;
- затримання способом «Витягання особи вперед»;
- шиккування для захисту;
- прийняття затриманого та посадка його у транспортний засіб.

2. Затримання, яке здійснюється позаду особи

Працівники поліції (2–3), якщо вони вирішили затримати особу (осіб) за допомогою техніки «Затримання, яке здійснюється позаду особи», повинні наблизитися якомога непомітніше до особи, яка порушує законні правила перебування на мирному зібранні, водночас ця особа має стояти спиною до поліцейських. У момент, коли поліцейські схоплюють особу правопорушника, вони різко дивляться один на одного, стежачи за

тим, щоб їхні дії були злагоджені та координовані.

Далі поліцейські здійснюють затримання так, щоб правопорушник не зрозумів, що діється і не чинив фізичного опору. Працівники поліції, які здійснювали затримання особи, мають розташуватися з лівого та з правого боку від особи затриманого.

Поліцейські мають схопити затриманого за зап'ястя, тримаючи його міцно, долоні руки затриманого повинні бути розвернуті до поліцейських. Великі пальці поліцейських, які затримують, мають бути розташовані на внутрішньому боці зап'ястя затриманого. Далі працівники поліції міцно тримають руки затриманого за внутрішню сторону ліктя, передпліччя перехрещується із його мускулами.

Необхідно міцно тримати руку затриманого під кутом приблизно 45 градусів. У такому положенні зменшується ризик того, що затриманий зможе вдарити ліктем по обличчю поліцейського, що проводить затримання. Якщо затриманий чинить спротив за допомогою, наприклад, того, що згинає лікті, тримайте його міцно та дайте йому зігнути лікті.

Коли поліцейські проводять затримання, то вони подають команду: «Увага, Вас затримано!». Якщо затримана особа починає опиратися та робити спроби самозахисту, то поліцейські-затримувачі можуть продовжувати вести її далі, штовхаючи затриманого своїми плечима в його спину або відповідно плечі. Далі поліцейські, що здійснили затримання, можуть йти або бігти разом із затриманим. Рух уперед значно зменшить можливість затриманого чинити опір. Дуже важливо під час руху або бігу із затриманим тримати свою спину прямо. Якщо поліцейський нахилитиметься вперед, то є ризик, що він спотикнеться та впаде вперед [4].

3. Затримання особи, яке здійснюється спереду

У разі необхідності затримання особи, яка розташована лицем до поліцейських, котрі на законних підставах вирішили затримати її, слід застосовувати принцип, який було описано у пункті «Затримання ззаду». Поліцейські здійснюють затримання особи спереду поштовхом своїми плечима в плечі затриманого.

4. Розворот із затриманим

Особу, яку працівники поліції вирішили затримати за вчинення певного виду правопорушень, потрібно дуже швидко доставити до спеціального автомобіля, який призначений

для доставляння або конвоювання. В цьому разі ефективною є техніка затримання з розворотом із затриманою особою. В момент затримання особи її потрібно різко розвернути, щоб працівники поліції мали змогу бігти із затриманим вперед у напрямку поліцейської машини. Перед проведенням затримання поліцейські, які його здійснюватимуть, спершу розподіляють обов'язки між собою, щоб не було дублювання та не злагоджених дій між ними [5].

У ході проведення затримання особи за допомогою техніки «Розворот із затриманим» поліцейський, який розташований праворуч, має стояти на місці та одночасно виконувати певну роль плеча (центру циркуля), натомість поліцейський, який розташований ліворуч, повинен рухатися по колу разом із затриманою особою (виконуючи роль ніжки циркуля). Після виконання руху півкола, два поліцейські разом синхронно починають поступово переміщатися.

5. Техніка затримання «Витягання особи вперед»

Працівники поліції, які вирішили затримати особу за допомогою техніки «Витягання особи вперед», мають різко наблизитися до особи порушника так, щоб у той момент він був повернутий обличчям до поліцейських. Поліцейські мають бути розташовані з лівої та правої сторони від затриманої особи, водночас відстань між ними має бути близько метра. Далі поліцейські повинні витягнути руку затриманого вперед, водночас руку, яка розташована найближче до них, хапають за зап'ястя, тягнучи його на себе. Далі поліцейські, які виконали наведені дії, мають розвернутися, стати позаду затриманої особи, тримаючи її міцно за руки, обхопивши їх знизу в такий самий спосіб, як і під час «Затримання зі спини».

6. Утворення лінії – шиккування для захисту

Під час проведення затримання/захоплення інші поліцейські з групи виконують роль «захисників» і повинні закрити та захистити поліцейських-затримувачів, а також затриманого або захопленого правопорушника. Утворення лінії для захисту забезпечить максимальний захист. Захисники рухаються задом, розвернутими обличчями до ймовірних нападників – їхня увага повинна бути сконцентрована на демонстрантах або інших особах, які можуть спробувати напасти на поліцейські групи затримання чи командувача групою або звільнити захопленого правопорушника (рис. 1) [6].

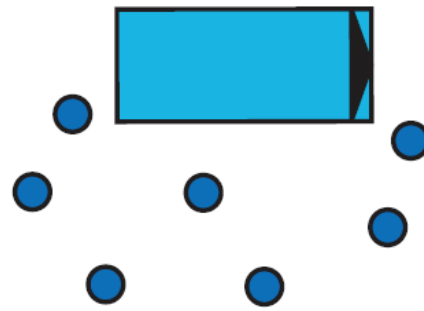

Рис. 1.

Захисники рухаються слідом за поліцейськими-затримувачами та командувачем групи, крокуючи спиною назад, розвернутими обличчями до нападників, доки це буде необхідно для того, аби запобігти можливому нападу. Якщо немає потреби рухатися задом розвернутими обличчями до демонстрантів, захисники розвертаються та біжать уперед за поліцейськими групами затримання. Але вони мають і далі продовжувати спостерігати за демонстрантами (тобто їхня увага й надалі має бути сконцентрована на демонстрантах). Тоді, коли група затримання передає затриманого поліцейському-приймачу затриманих у транспортному засобі, захисники також утворюють захисний ряд («квадрат для захисту») навколо вхідних дверей цієї машини.

7. Типи команд та наказів

Команди, що можуть подаватися під час проведення затримання та у зв'язку із ним, є такими:

Назад, назад! – команда для поліцейських-захисників супроводжувати поліцейські групи затримання назад до машини;

Утворити лінію захисту! – у разі ризику нападу на поліцейські групи, що здійснили затримання, інші співробітники груп утворюють лінію захисту – «захисний/оборонний квадрат або коло» та захищають поліцейських-затримувачів від нападу;

Припинити, припинити! – якщо особа, що затримують, та/або поліцейські-затримувачі падають або виникає інша ситуація, яка перешкоджає проведенню затримання;

Посадка! – команда для захисників, що стоять у квадраті або колі оборони, коли затриманого посадили до машини (коли затриманий перебуває у машині);

Ідемо! – після чіткого умовного сигналу останнього з членів групи, коли він сів до машини та зачинив двері.

Основні принципи проведення затримання за допомогою декількох поліцейських груп.

У тому разі, якщо у затриманні одночасно беруть участь декілька груп, обов'язок

і завдання інших груп полягає у формуванні лінії захисту або оборони для того, аби захистити групи, що проводять затримання (рис. 2).

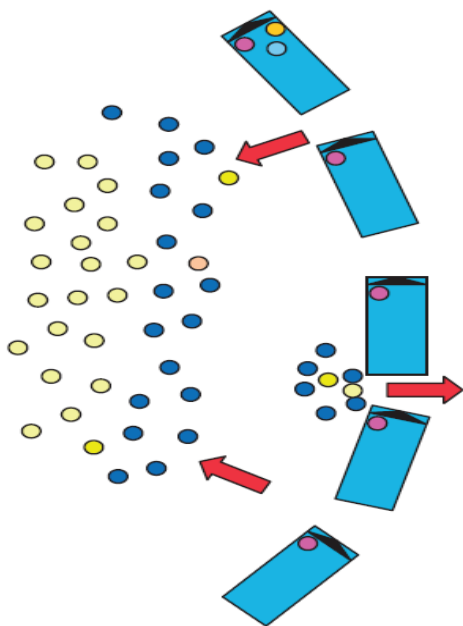

Рис. 2

Групи для затримання здійснюють затримання відповідно до тих принципів, що були описані вище. При використанні легкозахисених автівок дуже важливо розвернути та поставити кожен з них так, щоб забезпечити оптимальний захист під час посадки до них та висадки з них.

Щойно група затримання опиняється всередині транспортного засобу, інші групи також сідають до своїх машин і мобільний підрозділ їде далі.

Під час використання броньованих щільно захищених транспортних засобів або одиниць принципи є аналогічними і такими самими, що й при використанні легкозахисених. Найліпший захист або манера використання досягається, коли поліцейські розміщують свої машини так, як показано нижче (рис. 3).

Якщо затриманий особливо агресивний, чинить потужний супротив або перебуває у стані сильного алкогольного або іншого виду сп'яніння, то може виникнути потреба відвезти його до КПЗ або поліцейського відділку одразу ж без затримання.

Безпосередньо поза зоною проведення поліцейської операції можливо тактично розташувати один або декілька автобусів залежно від ситуації. У цих автобусах перебуватимуть

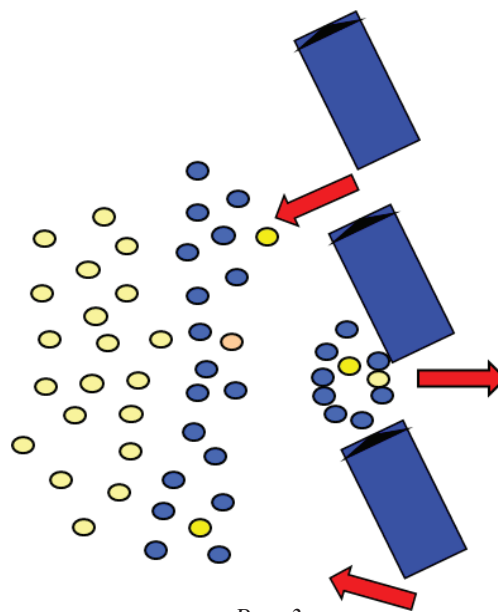

Рис. 3

головно шофер, командувач групи й особовий склад для їхньої охорони.

Якщо операцію із затримання розпочато, але поліцейські не можуть її завершити, то командувач групи вирішує, коли він має припинити та перервати її проведення. В принципі це необхідно робити передчасно, а не занадто пізно.

Команди командувача групи мають виконуватися всіма без будь-яких обговорень і сумнівів та зволікань, тобто, безумовно, тому що група несе взаємну відповідальність за безпеку кожного з її членів.

Висновки

Підбиваючи підсумки розгляду питання техніки затримання окремих осіб, які можуть бути застосовані поліцейськими відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час порушення порядку проведення масових заходів, можна наголосити, що працівники поліції у своїй професійній діяльності можуть використовувати різноманітні техніки затримання. Щоб вищевказані техніки отримали бажаний результат, важливо, аби ті люди, на яких спрямовані дії поліцейської операції або стосовно яких здійснюються поліцією певні заходи, сприймали їх як законні та справедливі. Ймовірність того, що все буде саме так, підвищується у разі, якщо підхід поліції до застосування цих технік повністю відповідає принципам зменшення та подолання конфліктів.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2847-10> (дата звернення: 15.01.2021).

2. Туз Н. Д., Моргун М. В. (2020). Відновлення публічного порядку та безпеки відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки. *Соціально-правові студії*. Львів : ЛьвДУВС. Вип. 1 (7). С. 106–111.
3. Йосипів Ю. Р., Туз Н. Д., Синенький В. М., Курляк М. Д. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян (скандинавська модель) : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 96 с.
4. Reicher S., Stott C., Cronin P., O-Adang (2004). An integrated approach to crowd psychology and public order policing. *Policing An International Journal of Police Strategies & Management*. Vol. 27 (4). Pp. 558–572.
5. Policing Assemblies. Amnesty International (2013). URL: https://www.amnesty.nl/sites/default/files/ainl_phrp_short_paper_policing_assemblies.pdf (дата звернення: 15.01.2021).
6. Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, Maina Kiai. United Nations, General Assembly. A/HRC/20/27, May 2012. URL: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-27_en.pdf (дата звернення: 15.01.2021).

References

1. Konstytucja Ukrainy [The Constitution of Ukraine]: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine)*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2847-10> [in Ukr.].
2. Tuz, N. D., & Morhun, M. V. (2020). Vidnovlennia publicznego poriadku ta bezpeky vidpovidno do skandinavskoi modeli okhorony publicznego poriadku ta bezpeky [Restoration of public order and security in accordance with the Scandinavian model of public order and security]. *Sotsialno-pravovi studii (Social & Legal Studios)*. Lviv : LvDUVS, 1 (7), 106–111 [in Ukr.].
3. Yosypiv, Yu. R., Tuz, N. D., Synenkyi, V. M., Kurliak, M. D. (2019). Zabezpechennia publicznego poriadku ta bezpeky pid chas myrnykh zibrani hromadian (skandinavska model) [Ensuring public order and security during peaceful assemblies of citizens (Scandinavian model)]. Lviv : LvDUVS [in Ukr.].
4. Reicher, S., Stott, C., Cronin, P., & O-Adang (2004). An integrated approach to crowd psychology and public order policing. *Policing An International Journal of Police Strategies & Management*, 27 (4), 558–572.
5. Policing Assemblies. Amnesty International (2013). Retrieved from https://www.amnesty.nl/sites/default/files/ainl_phrp_short_paper_policing_assemblies.pdf
6. Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, Maina Kiai. United Nations, General Assembly. A/HRC/20/27, May 2012. Retrieved from https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-27_en.pdf

Стаття: надійшла до редакції 22.02.2021

прийнята до друку 23.03.2021

The article: is received 22.02.2021

is accepted 23.03.2021